

سؤالات چهارگزینه‌ای (۲ نمره)				
الف-۱	ج-۲	ج-۳	الف-۴	
سؤالات تشریحی (۱۸ نمره)				
۱- با استفاده از بیت زیر تشبیه تمثیل را توضیح دهید.				
وما المرء إلا كالهلال وضوئُهُ يُوافي تمام الشهر ثم يغيبُ				
۱- تشبیه تمثیل تشبیهی است که در آن وجه شبه، هیئت حاصل از امور متعدد/ مرکب است (۱). مانند بیت یادشده که وجه شبه، زود گذر بودن عمر انسان است که با در نظر گرفتن حالات مختلف ماه در طول یک ماه کامل به دست می‌آید. (۱)				
۲- نوع «التفات» را در آیات زیر مشخص کنید. (خطاب به غیبت، غیبت به خطاب، و...) (از میان ۶ مورد زیر تنها به ۴ عدد پاسخ دهید)				
الف) «وَمَا لِي لَا أَعْبُدُ الَّذِي فَطَرَنِي وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ» :	ب) «قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ» :	ج) «وَاسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ إِنَّ رَبِّي رَحِيمٌ وَدُودٌ» :	د) «رَبَّنَا إِنَّكَ جَامِعُ النَّاسِ لِيَوْمٍ لَّا رَيْبَ فِيهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ» :	ه) «وَهُوَ الَّذِي أَرْسَلَ الرِّيحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً طَهُورًا» :
ه) «وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ لَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ» :				
أ) تکلم به خطاب	ب) تکلم به غیبت	ج) خطاب به تکلم	د) خطاب به غیبت	ه) غیبت به تکلم
(و) غیبت به خطاب				
(۴ مورد - هرگزینه ۵/۰)				
۳- نوع علاقه مجاز را در آیات زیر از میان اصطلاحات داده شده بیابید.				
۱- ما یكون / ۲- مسببیت / ۳- کلیت / ۴- آلیت / ۵- ما کان / ۶- حالیت / ۷- عموم / ۸- جزئیت / ۹- محلیت / ۱۰- سببیت / ۱۱- فاعلیت				
نمونه: «إِنِّي أَنَا بِي أَغْصِرُ حَمْرًا» : ما یكون				
الف) «يَجْعَلُونَ أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ» :	ب) «وَيُنزِلُ لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ رِزْقًا» :	ج) «فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُّؤْمِنَةً» :	د) «وَاجْعَلْ لِي لِسَانَ صِدْقٍ فِي الْآخِرِينَ» :	ه) «فَفِي رَحْمَةِ اللَّهِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ» :
ز) «الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ» :	ه) «وَأَتُوا الْيَتَامَىٰ أَمْوَالَهُمْ» :			
أ) کلیت	ب) مسببیت	ج) جزئیت	د) محلیت	ه) ما کان
				و) آلیت
(۸ مورد - هرگزینه ۲۵/۰)				
۴- تشبیه بلیغ از دو تشبیه مؤکد (محذوف الأداة) و تشبیه معجمل (محذوف الوجه) پدید می‌آید. با استفاده از مثال «زیدٌ أسدٌ» بنویسید حذف ادات و حذف وجه شبه هریک چه مزیتی را در یک تشبیه بلیغ پدید می‌آورد.				
حذف ادات موجب ادعای اتحاد مشبه و مشبه به می‌شود (۰/۷۵) و حذف وجه شبه موجب ادعای تشابه در وجوه کثیر تشبیه است (۰/۷۵) پس در مثال زیدٌ أسدٌ حذف کاف تشبیه مزیت اول (۰/۲۵) و حذف وجه شبه یعنی «فی الشجاعة» مزیت دوم را به دنبال دارد (۰/۲۵)				
در صورت ترکیب دو قسمت با هم نیز نمره کامل را دریافت می‌کند: در مثال «زیدٌ أسدٌ» حذف کاف تشبیه موجب ادعای اتحاد مشبه و مشبه به می‌شود (۱) و حذف وجه شبه یعنی «فی الشجاعة» موجب ادعای تشابه در وجوه کثیر تشبیه است. (۱)				
۵- نوع کنایه‌های به کار رفته در عبارات زیر را مشخص کنید. (کنایه از صفت، موصوف، نسبت) (از میان ۶ مورد زیر تنها به ۴ عدد پاسخ دهید)				
أ) الخیر یتبع ظلی والشّر یتقرّ منّی :	ب) زیدٌ طویلٌ التّجَاد :	ج) فلانٌ عریضٌ القفا :	د) فلانٌ عریضٌ القفا :	ه) قامت الثورۃ فی بلد أبناء النیل :
ج) إنما الفضل فی بیوت الأنبیاء :				
ه) کان الحاتمٌ کثیر الرّماذ :				
أ) کنایه از نسبت	ب) کنایه از صفت	ج) کنایه از نسبت	د) کنایه از صفت	ه) کنایه از صفت
(و) کنایه از موصوف				
(۴ مورد. هر کدام ۵/۰ نمره)				

۶- نحوه شکل گیری استعاره مکنیه را در عبارت «أَهْلَكْتُهُمْ أَيْدِي الزَّمانِ» توضیح دهید.

در این مثال «زمان» به موجود زنده یعنی «انسان» یا هر حیوانی که «دست» دارد تشبیه شده است. (۵/). مشبه به/ مستعار یعنی کلمه «انسان» حذف شده (۵/۰) و یکی از لوازم آن یعنی «ایدی» به «زمان» نسبت داده شده است (۵/). این کلمه قرینه مستعار محذوف است و بدان اشاره می‌کند (۵/۰) در پاسخ باید به اصطلاحات روبه رو اشاره شده باشد: تعیین طرفین تشبیه، حذف مشبه به/ مستعار، لازم مستعار، قرینه بودن یا انتساب آن به مشبه.

۷- توضیح دهید چرا در آیه إِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَا از تشبیه مقلوب استفاده شده است و به جای آنکه گفته شود «الرِّبَا مِثْلُ الْبَيْعِ»، گفته شده «الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَا»؟

زیرا غرض از آیه یادشده این بوده که چنین تصویر شود که در نزد کافران ربا از بیع حلال تر است زیرا سود در ربا بیشتر از بیع است و بدین سبب، ربا در نزد ایشان حلال تر از بیع می‌نماید.

چرا استعاره «مرشحه» از دو گونه دیگر «مطلقه» و «مجرده» ابلغ است؟ این مسأله را با استفاده از آیه ﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ اسْتَرَوْا الضَّلَالََةَ بِالْهُدَىٰ فَمَا رَبِحَتْ تِجَارَتُهُمْ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ﴾ توضیح دهید.

فعل «اشترؤا» استعاره از «اختیار ضلالت» است. قرینه این استعاره نسبت «اشترؤا» به «ضلالت» است. کلمات «ربح و تجارت» از «ملائمات» مستعار منه/ مشبه به است (۱). ذکر این ملائمات در کلام موجب پدید آمدن «ترشیح» و تقویت تناسی تشبیه است (۱). به خاطر همین ویژگی، استعاره مرشحه نسبت به دو قسم دیگر یعنی مجرده و مطلقه ابلغ است. - مهم در این سؤال، تشخیص «ملائم» و «تناسی تشبیه» است.

۹- «بلاغة الوصل لا تتحقق إلا بالواو العاطفة فقط دون بقية حروف العطف، لأن الواو هي الأداة التي تخفى الحاجة إليها، ويحتاج العطف بها إلى لطف في الفهم، إذ لا تفيد إلا مُجرّد الربط، وتُشريك ما بعدها لما قبلها في الحكم، بخلاف العطف بغير الواو فيفيد مع الشريك معاني أخرى. وشرط العطف بالواو أن يكون بين الجملتين «جامع» كالموافقة: في نحو: "زيدٌ يقرأ ويكتب"، وكالمُضادة في نحو: "زيدٌ يضحك ويبكي".

أ) توضیح دهید چرا بلاغت وصل تنها با حرف «واو» تحقق پیدا می‌کند؟

ب) چگونه «تضاد» می‌تواند به عنوان جامع میان دو جمله نقش بازی کند؟

أ) از آنجا که حرف «واو» تنها معنی ربط را می‌رساند و معانی دیگری چون تعقیب، سببیت و ... از آن فهمیده نمی‌شود، کاربرد آن نیازمند دقت بسیار است. اما سایر ادوات عطف افزون بر ربط میان دو جزء کلام، معانی دیگری را نیز می‌رسانند؛ از این رو، فهم آن‌ها نیاز به تفکر عمیق ندارد. (۱)

ب) تضاد نازل منزله تناسب است، بدین معنی که در تضاد نیز همچون تناسب با بیان جمله اول، جمله دوم به ذهن متبادر می‌شود. (۱)